

Asia: VN/20279/2023

Korkeimman oikeuden esitys lainsäädäntötoimeen ryhtymisestä, oikeudenkäymiskaaren muutoksenhakua korkeimpaan oikeuteen koskevien säännösten täydentäminen

1. Yleistä

Onko teillä yleistä lausuttavaa korkeimman oikeuden esityksestä?

Korkein oikeus on tehnyt esityksen (esitys 21.6.2023), että valtioneuvosto ryhtyisi lainsäädäntötoimeen oikeudenkäymiskaaren muutoksenhakua korkeimpaan oikeuteen koskevien säännösten täydentämiseksi. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi niin sanotusta hyppyvalitusluvasta korkeimmassa oikeudessa sekä ennakkopäätöskysymyksen siirtämisestä korkeimmalle oikeudelle. Esitystä on valmisteltu korkeimmassa oikeudessa työryhmässä, joka on laatinut asiasta muistion (muutoksenhakutyöryhmän muistio 16.6.2023).

Esityksen mukaan sen tavoitteena on edistää korkeimman oikeuden mahdollisuuksia antaa ennakkopäätöksiä ja siten huolehtia lainkäytön yhtenäisyydestä ja oikeuskäytännön ohjaamisesta. Tarkoitus on, että esitetyt keinot ohjaisivat aikaisempaa tehokkaammin ennakkopäätösluonteisia kysymyksiä alemmista tuomioistuimista korkeimman oikeuden ratkaistavaksi ja parantaisivat korkeimman oikeuden edellytyksiä antaa ennakkopäätöksiä asioissa, jotka hovioikeudessa kuuluvat jatkokäsittelylupajärjestelmän piiriin. Ehdotuksilla olisi myönteinen vaikutus myös yksittäisten oikeudenkäyntien joutuisuuteen ja asianosaisille aiheutuviin kustannuksiin.

Pidän näitä esityksen tavoitteita perusteltuina ja kannatettavina. Ehdotetut menettelyt mahdollistaisivat nähdäkseni sen, että korkeimman oikeuden ratkaistavaksi päätyisi entistä useammin kysymyksiä, joista voidaan antaa laintulkintaa ohjaava ennakkopäätös. Olennaisin vaikutus olisi, että korkein oikeus voisi normaalimenettelyä aikaisemmin ottaa kantaa laintulkintakysymykseen vireillä olevassa asiassa, joka voi joka tapauksessa tulla viime kädessä sen käsiteltäväksi.

Esimerkiksi käräjäoikeudessa käsiteltävänä olevassa asiassa korkein oikeus antaisi ennakkopäätöskysymysmenettelyssä ratkaisunsa käräjäoikeuden sille siirtämään kysymykseen selvästi säännönmukaista muutoksenhakua nopeammin. Tärkeänä voidaan mielestäni pitää myös sitä, että korkeimman oikeuden ratkaisu ohjaisi jatkossa käsittelyä samankaltaisissa tapauksissa, joita voi toisinaan olla samanaikaisesti vireillä lukuisia ja joissa esimerkiksi uudesta sääntelystä johtuen toistuisi sama lain soveltamista koskeva ennakkopäätösluonteinen kysymys.

Ehdotuksilla parannettaisiin siten korkeimman oikeuden edellytyksiä hoitaa perustuslaissa tarkoitettua tehtäväänsä alempien tuomioistuinten lainkäyttöä ohjaavana ylimpänä tuomioistuimena ja siten lisättäisiin lainkäytön yhtenäisyyttä ja oikeusvarmuutta. Ehdotettujen menettelyjen rajoissa tapahtuva lain soveltamista koskevan tulkintaratkaisun antaminen ei myöskään merkitsisi periaatteellista muutosta korkeimman oikeuden asemaan lainkäytössä eikä tällainen kysymys irtautuisi normaalista lainkäyttötoiminnasta.

Nähdäkseni ehdotetut menettelyt osaltaan myös toteuttaisivat perustuslain 21 §:n (oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin) ja 22 §:n (perusoikeuksien turvaamisveloite) säännöksistä lainsäätäjälle johdettavissa olevaa veloitetta huolehtia lainsäädännön ajantasaisuudesta ja toimivuudesta.

Merkille pantavaa on, kuten työryhmä muistiossaan tuo esille, että tuomioistuimissa käsiteltävien riitaisten riita-asioiden lukumäärä on Suomessa kansainvälisesti vertaillen poikkeuksellisen alhainen, ja intressiltään vähäisten riita-asioiden määrä on viime vuosina laskenut entisestään. Ainakin oikeudenkäyntien pitkän keston ja suuren oikeudenkäyntikuluriskin on arvioitu selittävän tilannetta. Muistion mukaan korkein oikeus onkin aiemmissa lausunnoissaan painottanut sitä, että prosessikynnyksen nouseminen on yhteiskunnallisesti merkittävä kysymys, ja että tuomioistuinlaitoksen ja koko oikeusvaltion legitimiteetti on vaarassa rapautua, jos asianosaiset eivät enää uskalla hakea tai kykene hakemaan oikeussuojaa tuomioistuimelta. Tämä on omiaan heikentämään luottamusta tuomioistuinlaitokseen.

Olen itse tuonut useassa yhteydessä esille, että pidän etenkin laajojen riita-asioiden oikeudenkäyntien pitkää kestoa ja oikeudenkäynnin kuluriskiä oikeuden saatavuuden sekä siten perustuslain 21 §:n mukaisen oikeuden oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin toteutumista koskevana merkittävänä ongelmana ja siten viime kädessä yhtenä merkittävänä oikeusvaltiota koskevana ongelmana Suomessa. (ks. esim. niin sanottua pienriitamenettelyä koskevasta arviomuistiosta antamani lausunto 23.3.2023, OKV/124/21/2023 sekä oikeudenkäyntikuluja riita-asioissa koskevasta arviomuistiosta antamani lausunto 29.6.2021, OKV/1342/21/2021 ja siinä viitattu Euroopan komissiolle Euroopan unionin oikeusvaltiokertomuksen valmistelua varten antamani selvitys).

Vaikka korkeimman oikeuden oman arvion mukaan ehdotetut uudet säännökset tulisivat sovellettaviksi vain muutamissa asioissa vuosittain, voidaan ehdotettujen säännösten arvioida

edistävän yksittäistapauksissa asianosaisten oikeuksiin pääsyä sekä joissain tapauksissa lyhentävän kokonaiskäsitteleyaikoja ja vähentävän asianosaisille aiheutuvia oikeudenkäyntikuluja. Vaikka esimerkiksi ennakkopäätöskysymyksen siirtäminen korkeimman oikeuden ratkaistavaksi pidentäisikin sinällään kussakin tapauksessa käsitteleyaikaa kysymyksen siirtävässä tuomioistuimessa, kyse ei kuitenkaan olisi ainakaan korkeimman oikeuden oman arvion mukaan pitkästä viiveestä, eivätkä mainitut seikat nähdäkseni vaarantaisi uudistuksen perusteltuina ja kannatettavina pidettäviä tavoitteita.

Suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä koskevassa työryhmän muistion osiossa tuodaan esille, että ehdotetuissa menettelyissä on kysymys siitä, että korkein oikeus ratkaisisi yksittäisessä lainkäyttöasiassa ilmenevän konkreettisen kysymyksen. Edelleen täsmennetään, että samoin kuin muissakin lainkäyttöasioissa korkein oikeus siis tulkitsisi lakia, soveltaisi sitä kyseisen tapauksen tosiseikastoon ja antaisi kyseistä asiaa tai sen osaa koskevan sitovan lainkäyttöratkaisun. Muistion mukaan kysymys olisi siten perustuslaissa tarkoitettua tuomiovallan käytöstä eivätkä ehdotetut menettelyt muutenkaan muuttaisi korkeimman oikeuden valtiosääntöoikeudellista asemaa tai tehtäviä. Esimerkiksi perustuslain 106 §:n soveltamisen edellytykset olisivat muistion mukaan tämän tyypisissä asioissa samat kuin muissakin lainkäyttöasioissa.

Perustuslain 106 §:n näkökulmasta onkin merkillepantavaa, kuten muistion säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että ennakkopäätöskysymys ei voisi koskea abstraktia laintulkintakysymystä, kuten kysymystä esimerkiksi siitä, onko jokin lain säännös yleisesti ristiriidassa perustuslain kanssa.

2. Hyppyvalituslupa

Lausuntonne esityksestä koskien hyppyvalituslupaa.

Kannatan ehdotusta. Ks. tarkemmin edellä kohdassa 1. esittämäni näkökohdat.

3. Ennakkopäätöskysymys

Lausuntonne esityksestä koskien ennakkopäätöskysymystä.

Kannatan ehdotusta. Ks. tarkemmin edellä kohdassa 1. esittämäni näkökohdat.

4. Muuta

Onko teillä muuta lausuttavaa korkeimman oikeuden esityksestä?

Ei lausuttavaa.

